
**B4. Σχέδιο Δράσης του Τμήματος - Θεματικός Κύκλος «Δημιουργώ και Καινοτομώ-
Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία**

ΕΡΓ2. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ			
Τίτλος	«Σκάκι, ένα εκπαιδευτικό και δημιουργικό παιχνίδι για όλους τους μαθητές Γυμνασίου»		
Φορέας	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ		
Θεματική	Σχέδιο Δράσης του Τμήματος - Θεματικός Κύκλος «Δημιουργώ και Καινοτομώ-	Υποθεματική	Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία
ΒΑΘΜΙΔΑ/ΤΑΞΕΙΣ (που προτείνονται)	ΓΥΜΝΑΣΙΟ/ Α, Β ΚΑΙ Γ (601, ΙΕΠ)		
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Δεξιότητες του νου Δ1. Στρατηγική Σκέψη		

Σύντομη περιγραφή του Προγράμματος Καλλιέργειας Δεξιοτήτων (έως 200 λέξεις)

Το Πρόγραμμα Καλλιέργειας Δεξιοτήτων με τίτλο: «Σκάκι, ένα εκπαιδευτικό και δημιουργικό παιχνίδι για όλους τους μαθητές Γυμνασίου» αποτελεί μια απόπειρα παιδαγωγικής αξιοποίησης του σκακιού με στόχο την καλλιέργεια και ανάπτυξη των δεξιοτήτων του νου όπως επίσης την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της ενεργού εμπλοκής των μαθητών και μαθητριών του τμήματος.

Η υλοποίηση του προγράμματος αφοράτο Γυμνάσιο. Αποτελεί συνέχεια προγράμματος του Δημοτικού.

Οι δραστηριότητες των εργαστηρίων είναι προσαρμοσμένες για όλους τους μαθητές χωρίς κανένα περιορισμό. Γράφτηκαν από τους εισηγητές Αγγελή Νικόλαο και Ντουντανιώτη Δημήτριο. Το πρόγραμμα εστιάζει στη σύνδεση του παιχνιδιού με τη στρατηγική σκέψη. Παράλληλα, ωθεί τους μαθητές να συνεργαστούν σε ομάδες.

Σε σχολικό πλαίσιο του Γυμνασίου, το σκάκι μπορεί να αποτελέσει μια εναλλακτική, διαφοροποιημένη εκπαιδευτική δραστηριότητα που απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες όλων των ηλικιών, αναπτύσσεται εύκολα, χωρίς υψηλό κόστος και απαιτητικές υλικοτεχνικές υποδομές. Η συμμετοχή στο παιχνίδι και η αλληλεπίδραση με άλλα παιδιά δημιουργούν ένα

ασφαλές και οριοθετημένο περιβάλλον, όπου ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και η συνεργασία είναι θεμελιώδεις αξίες.
Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η ισότιμη συμμετοχή και των δύο φύλων, η ενασχόληση των παιδιών ανεξάρτητα από την ηλικία ή το γνωστικό επίπεδό τους, ο σεβασμός στη διαφορετικότητα μέσω της αξιοποίησης του παιγνιώδους χαρακτήρα

	Ακολουθία εργαστηρίων
Εργαστήριο 1 Τίτλος εργαστηρίου: Ας μάθουμε να γράφουμε μία παρτίδα. Γνωριμία με τη «σκακιστική γλώσσα» (σκακιστική σημειογραφία). 2x45' 	Στο εργαστήριο αυτό, ο εκπαιδευτικός μαθαίνει στους μαθητές και εξηγεί αναλυτικά τους απλούς και συγχρόνως βασικούς συμβολισμούς της σκακιστικής σημειογραφίας. Επίσης παρουσιάζει ένα παρτιδόφυλλο (το φύλλο όπου καταγράφεται μία παρτίδα σκακιού) και τους εξηγεί διεξοδικά, όλες τις πληροφορίες που καταγράφονται σε αυτό. Διαχωρίζει τις έννοιες κολώνα και οριζόντια γραμμή, καθώς και αποσαφηνίζει τις συντεταγμένες στη σκακιέρα. Λύνονται πιθανές απορίες. Στο τέλος τα παιδιά δοκιμάζουν να καταγράψουν μία παρτίδα και τελικά αποκτούν την ευχέρεια να μπορούν να αποτυπώσουν μία παρτίδα σκακιού σε παρτιδόφυλλο. Η καταγραφή της παρτίδας γίνεται εν μέσω παιγνιώδους διαδικασίας, αφού όλα τα παιδιά συμμετέχουν στην καταγραφή παίζοντας παρτίδα.
Εργαστήριο 2 Τίτλος εργαστηρίου: <u>Ας μάθουμε τις βασικές έννοιες Ρουά/Ρουά Ματ/Πατ</u> 2x45' 	Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές τον σκοπό του παιχνιδιού του σκακιού και το πως τελειώνει μια παρτίδα και συζητάει με τα παιδιά για τον ρόλο και την αξία του Βασιλιά. Έπειτα, γίνεται ειδικά αναφορά σε καθεμιά από τις παρακάτω έννοιες Ρουά/Σαχ, Ρουά Ματ, Πατ ξεχωριστά, εξηγώντας με λεπτομέρεια τη καθεμιά και τις περιπτώσεις που υπάρχουν. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τις καρτέλες με τις ασκήσεις που έχουν δημιουργηθεί στο φύλλο εργασίας, οι οποίες μπορούν να λύθουν σύμφωνα με τις γνώσεις που θα έχουν αποκτήσει οι μαθητές μέσα από το διδακτέο κεφάλαιο. Στη συνέχεια συζητούνται οι απαντήσεις που δόθηκαν και παρουσιάζονται οι σωστές λύσεις των ασκήσεων από τον εκπαιδευτικό, αναλύοντας τις λανθασμένες απαντήσεις των μαθητών, έτσι ώστε να κατανοηθούν σωστά οι διδακτέοι στόχοι από όλους τους μαθητές.

Εργαστήριο 3 Τίτλος εργαστηρίου: <u>Ας μάθουμε για την</u> <u>σημασία της αξίας</u> <u>των κομματιών</u> 1x45 ‘ 	Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει (με φυσικό και απτικό ή ψηφιακό τρόπο) τα 6 σκακιστικά κομμάτια (Βασιλιάς, Βασίλισσα, Πύργος, Αξιωματικός, Ίππος, στρατιώτης) και συζητάει με τα παιδιά για τον ρόλο και για την αξία του κάθε κομματιού στην διάρκεια της σκακιστικής παρτίδας. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τις καρτέλες με τις ασκήσεις που έχουν δημιουργηθεί στο φύλλο εργασίας οι οποίες μπορούν να λυθούν σύμφωνα με τις γνώσεις που θα έχουν αποκτήσει οι μαθητές μέσα από το κεφάλαιο. Στη συνέχεια συζητούνται οι απαντήσεις που δόθηκαν και παρουσιάζονται οι σωστές λύσεις των ασκήσεων από τον εκπαιδευτικό αναλύοντας τις λανθασμένες απαντήσεις των μαθητών, ώστε να κατανοηθούν σωστά οι στόχοι που είχαν τεθεί στη αρχή του κεφαλαίου για όλους τους μαθητές.
Εργαστήριο 4 Τίτλος εργαστηρίου <u>Ας μάθουμε με</u> <u>ποιους τρόπους</u> <u>είναι δυνατό να</u> <u>λήξει μία παρτίδα</u> <u>ισοπαλία!</u> 1x45 ‘ 	Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει μέσω πρακτικών παραδειγμάτων και καταφέρνει να εξηγήσει όλα τα είδη ισοπαλίας στο σκάκι στα παιδιά (αναφέρονται αναλυτικά και με απλότητα στην ύλη). Λύνει όσες απορίες προκύπτουν. Τα παιδιά στην αίθουσα μπορούν να χωριστούν σε ομάδες (ανάλογα με τον αριθμό τους), με σκοπό να προσπαθήσουν να απαντήσουν με ομαδική συνεργασία τις ερωτήσεις που ακολουθούν. Όλες οι ερωτήσεις ανήκουν στην ύλη του εργαστηρίου. Η ομάδα που θα συγκεντρώσει τους περισσότερους πόντους είναι η νικήτρια.
Εργαστήριο 5 Τίτλος εργαστηρίου Ας μάθουμε απλά μυστικά του σκακιού με την εφαρμογή των οποίων θα παίζουμε πολύ καλύτερα! 1x45 ‘ 	Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει κομβικές στρατηγικές έννοιες για τις σκακιστικές μάχες (έλεγχο στο κέντρο, καλύτερη ανάπτυξη, πλεονέκτημα στο χώρο, κακή θέση του αντίπαλου Βασιλιά, υλική υπεροχή). Οι έννοιες αναφέρονται αναλυτικά στην ύλη. Εξηγεί διεξοδικά τι σημαίνει κάθε ένα από αυτά τα πλεονεκτήματα με πρακτικά παραδείγματα. Επίσης λύνει τυχόν απορίες. Τα παιδιά στην αίθουσα μπορούν να χωριστούν σε ομάδες (ανάλογα με τον αριθμό τους), με σκοπό να προσπαθήσουν να απαντήσουν με ομαδική συνεργασία τις ερωτήσεις που τους δίνονται. Όλες οι ερωτήσεις ανήκουν στην ύλη του εργαστηρίου. Η ανάπτυξη της συνεργατικότητας είναι κυρίαρχη.

	Η ομάδα που θα συγκεντρώσει τους περισσότερους πόντους είναι η νικήτρια
Εργαστήριο 6 Τίτλος εργαστηρίου: Τίτλος: Α) Ας παίξουμε πρωτάθλημα σκακιού ομάδων! Β) Η νικήτρια ομάδα ας επιλέξει τη σχεδίαση της μπλούζας της σκακιστικής ομάδας του σχολείου! Γ) Ενημέρωση για προτεινόμενους σκακιστικούς ιστότοπους 2x45 ‘ 	Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εφαρμόσουν όλες τις γνώσεις τις οποίες έχουν αποκτήσει όπως και τις συμβουλές που τους έχουν δοθεί, στο πρωτάθλημα ομάδων. Συνεργάζονται λοιπόν σε ομάδες για να πετύχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Ο υπεύθυνος για το Πρόγραμμα, θα εξηγήσει στα παιδιά ότι εφόσον το επιθυμούν μπορούν να συμμετέχουν με το σχολείο τους σε μαθητικούς-ομαδικούς (μεταξύ σχολείων) αγώνες σκακιού στο νομό τους. Στους αγώνες αυτούς, οι παίκτες που θα απαρτίζουν την ομάδα σκακιού, θα φορούν την εμφάνιση (μπλούζα) του σχολείου. Επιπλέον η συνεργατικότητα των παιδιών αναπτύσσεται και κατά την προσπάθειά τους, να σχεδιάσουν την εμφάνισή τους για το σχολείο. Ιδιαίτερη σημασία έχει η διάδραση μεταξύ των μελών της νικήτριας ομάδας, η συνεργασία, η συζήτηση και η τελική λήψη αποφάσεων με δημοκρατικό τρόπο (για την επιλογή του τελικού σχεδίου). Πρόκειται για τη σκακιστική εμφάνιση του σχολείου! Ο καθηγητής αφιερώνει περίπου 5-10 λεπτά για να ενημερώσει τους μαθητές και για την εγγραφή όσων επιθυμούν σε σκακιστικούς ιστότοπους.
Εργαστήριο 7 Τίτλος εργαστηρίου: <u>Ας μάθουμε τις βασικές έννοιες Ρουά/Ρουά Ματ/Πατ</u> <u>2x45’</u> 	Στο εργαστήριο με τίτλο «Ας Αξιολογήσουμε» οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να αναλύσουν και να συζητήσουν τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες των διαφόρων δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει το πρόγραμμά μας. Θα καλούνται να αναδείξουν τα στοιχεία που τους ενδιέφεραν ιδιαίτερα και τους ενέπνευσαν, καθώς και αυτά που βρήκαν πιο δύσκολα και απαιτητικά. Σε αυτό το εργαστήριο, θα επιδιώξουμε να δημιουργήσουμε μια κουλτούρα αξιολόγησης και αποτίμησης που θα μας βοηθήσει να βελτιώσουμε τα εκπαιδευτικά εργαστήριά μας. Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου, οι μαθητές θα συμπληρώσουν ένα φύλλο αξιολόγησης (Φύλλο εργασίας 7), όπου θα καταγράψουν τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις τους.

	Στόχος μας είναι να ανακαλύψουμε πώς μπορούμε να βελτιώσουμε το πρόγραμμά μας και να διασφαλίσουμε ότι οι δραστηριότητες μας ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών μας. Επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε μια εμπειρία μάθησης που θα είναι εμπνευσμένη και ενδιαφέρουσα για κάθε μαθητή, προωθώντας την ανάπτυξη τους στο πλήρες τους δυναμικό. Μέσα από την αναστοχαστική αυτή διαδικασία, θα βελτιώσουμε το πρόγραμμά μας και θα εξασφαλίσουμε ότι η εκπαίδευσή μας παρέχει τις καλύτερες ευκαιρίες για την εκπόνηση και την πρόοδο των μαθητών μας στο σχολικό περιβάλλον μας
--	--

Περιγραφή βασικού θεωρητικού πλαισίου υποστήριξης του προγράμματος (Εώς 300 λέξεις)

Η παιδαγωγική/διδασκτική αξία του σκακιού έχει αναγνωριστεί παγκοσμίως και αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για την πνευματική και διανοητική ανάπτυξη των παιδιών. Πολλά εκπαιδευτικά συστήματα έχουν εντάξει τη διδασκαλία και την ενασχόληση των παιδιών με το σκάκι στην σχολική καθημερινότητα. Οι δεξιότητες που καλλιεργούνται είναι:

Ανάπτυξη διανοητικών δεξιοτήτων

Το σκάκι ενισχύει την ανάπτυξη των διανοητικών ικανοτήτων των παιδιών. Παίζοντας σκάκι, τα παιδιά εκγυμνάζουν τη συγκέντρωση και την παρατηρητικότητα τους, ενώ μαθαίνουν να λαμβάνουν σωστές αποφάσεις και να συνειδητοποιούν τις συνέπειες αυτών. Επιπλέον, αναπτύσσουν τη μνήμη τους και την ικανότητα ανάκλησης και αξιοποίησης κανόνων. Το σκάκι προσφέρει επίσης την καλλιέργεια της χωροαντιληπτικής ικανότητας, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων στρατηγικής, σχεδιασμού, επίλυσης προβλημάτων και ορθολογικής σκέψης

Καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων και στάσεων

Μέσα από το σκάκι, τα παιδιά εκπαιδεύονται στις κοινωνικές δεξιότητες και την ευγένεια. Η συμμετοχή στο παιχνίδι και η αλληλεπίδραση με άλλα παιδιά δημιουργούν ένα ασφαλές και οριοθετημένο περιβάλλον, όπου το σεβασμός στη διαφορετικότητα και η συνεργασία είναι θεμελιώδεις αξίες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η ισότιμη συμμετοχή και των δύο φύλων, η ενασχόληση των παιδιών ανεξάρτητα από την ηλικία ή το γνωστικό επίπεδό τους, ο σεβασμός στη διαφορετικότητα μέσω της αξιοποίησης του παιγνιώδους χαρακτήρα για την ένταξη μαθητών

με μαθησιακές ή συμπεριφορικές δυσκολίες, η καλλιέργεια της ευγενούς άμιλλας και του αθλητικού ιδεώδους μέσω της συμμετοχής σε αθλητικές διοργανώσεις.

Ενθάρρυνση της δημιουργικότητας

Μέσα από το σκάκι, τα παιδιά αναπτύσσουν τη δημιουργικότητά τους. Η φαντασία και η έμπνευση είναι απαραίτητα για την εξεύρεση καινοτόμων λύσεων και προσεγγίσεων σε κάθε νέο παιχνίδι.

Συνοψίζοντας, το πρόγραμμα «Σκάκι, ένα εκπαιδευτικό και δημιουργικό παιχνίδι για όλους τους μαθητές Γυμνασίου» αποτελεί μια πολύτιμη ευκαιρία για τα παιδιά να εξερευνήσουν και να εμπλουτίσουν τις δεξιότητές τους. Αυτό το πλούσιο παιχνίδι προσφέρει μια μοναδική διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης, ενισχύοντας το νου και την δημιουργικότητα κάθε παιδιού.

Προσβασιμότητα

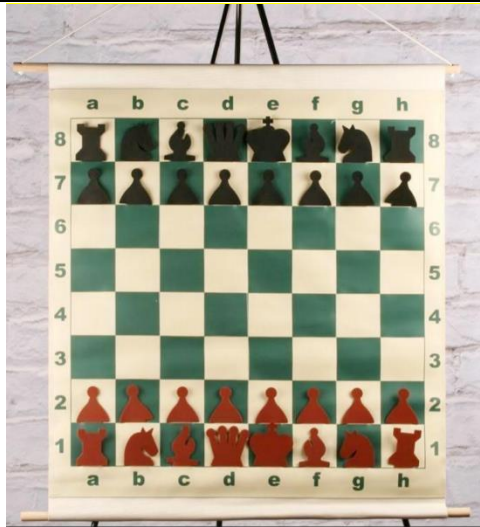
Οι δραστηριότητες και τα υλικά των εργαστηρίων είναι προσβάσιμα σε όλους τους μαθητές και σε όλες τις μαθήτριες ανεξάρτητα από το γνωστικό τους επίπεδο ή την πρότερη ενασχόλησή τους με το σκάκι.

Η φύση, μάλιστα, του ίδιου του παιχνιδιού/πνευματικού αθλήματος καθιστά εφικτή τη συμμετοχή παιδιών με εκπαιδευτικές ιδιαιτερότητες και μαθησιακές ανάγκες.

Δυνατότητα επέκτασης

Όπως περιγράφεται στα εργαστήρια, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συνδυάσει το παρόν πρόγραμμα Καλλιέργειας Δεξιοτήτων με τη διοργάνωση παρτίδων σκακιού μεταξύ των παιδιών του τμήματός του. Μέσω του παιχνιδιού, τα παιδιά καλλιεργούν τις δεξιότητες της κριτικής και αναλυτικής σκέψης, ενώ ενισχύεται η συγκέντρωση και η συμμετοχικότητά τους. Επιπλέον, αν υπάρχουν μαθητές και μαθήτριες που γνωρίζουν ήδη το παιχνίδι καλά ή είναι αθλητές/-τριες κάποιου σκακιστικού σωματείου, μπορεί ο εκπαιδευτικός να παροτρύνει τα παιδιά αυτά να κάνουν επίδειξη πιο σύνθετων στρατηγικών εννοιών στους/στις συμμαθητές/-τριές τους.

Δυνατότητα επέκτασης μπορεί, επίσης, να υπάρξει μέσω της χρήσης ιστότοπων που παρέχουν δωρεάν προσβάσιμο σκακιστικό υλικό. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία από ασκήσεις για εξάσκηση, οι οποίες είναι εφικτό να προβληθούν σε προβολικό μηχάνημα (projector) και να δουλευτούν ομαδικά στην τάξη. Εναλλακτικά, μπορεί ο εκπαιδευτικός να τις αποτυπώσει σε επιτοίχια μαγνητική σκακιέρα προπόνησης, ώστε να τις βλέπουν όλοι οι μαθητές του τμήματος

Εικόνα 1. Επιτοίχια σκακιέρα προπόνησης

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του Προγράμματος Καλλιέργειας Δεξιοτήτων με τίτλο: «Σκάκι, ένα εκπαιδευτικό και δημιουργικό παιχνίδι για όλους τους μαθητές Γυμνασίου» γίνεται από τα παιδιά που συμμετέχουν στο έβδομο εργαστήριο, το οποίο περιγράφεται αναλυτικά παρακάτω. Τέλος ο εκπαιδευτικός πραγματοποιεί την τελική αξιολόγηση του Προγράμματος, με την συμπλήρωση μία σύντομης ενημερωτικής έκθεσης για κάθε μαθητή μαζί με φωτογραφικό υλικό από την υλοποίηση των εργαστηρίων. Η δομή της ενημερωτικής έκθεσης είναι ελεύθερη να αναπτυχθεί από τον/την εκπαιδευτικό που θα υλοποιήσει τα εργαστήρια.
